

Uke 20_2017

Generated May 19, 2017

Contents (17 articles from 08. May 2017 to 19. May 2017)

Preget av mors- rollen også på jobb Film (<i>Dagbladet</i> , page 32)	2
Stjal showet fra stjernene (VG, page 55)	3
Hjelp og omsorg på boks (<i>Tønsbergs Blad</i> , page 38–39–40–42)	4
UiA-gründere får én million (KRSby)	6
Nytt liv til korpset (<i>Sandefjords Blad</i> , page 12)	7
– Det betyr veldig mye (<i>Sandefjords Blad</i>)	7
Trygdeoppgjøret ¶Pensjonister og funksjonshemmede kan gå på sitt tredje strake tap (<i>Dagens Perspektiv</i>)	8
Vilde fra Norske Talenter er klar for Fjordfesten (<i>Sandefjords Blad</i>)	9
Tegn i tiden (<i>Bergensmagasinet</i>)	10
Leser avisa med fingertuppene (Rix–Papirutgaven, page 26–27)	11
Unik gründersatsning får flere døve i jobb (<i>Velferd–Forsiden</i>)	12
Denne gruppen har vært ekskludert altfor lenge. ” (<i>Sandefjords Blad</i> , page 6)	13
Hele landet må dele kostnadene (<i>Sandefjords Blad</i> , page 16)	14
Fører samtaler med tegn: – Mindre frustrasjon hos både barn og voksne (<i>barnehage.no - Pedagogikk</i>)	15
Rask og riktig hjelp skal forebygge psykiske helseplager (<i>Norges Døveforbund–Nyheter</i>)	17
– Innstillingen din kan forandre alt (<i>Hørselshemmedes Landsforbund–Forsiden</i>)	18
Lærte seg tegnspråk for å beklage til fansen (P4–Underholdning)	21

Preget av mors- rollen også på jobb Film

Dagbladet, page 32 –19. May

By: IngerMereteHobbelstad imhdagbladetno

Michelle Williams (36) har spilt mor til unge barn i sine tre siste filmer. Så også i Cannes-aktuelle «Wonderstruck»

CANNES (Dagbladet)

Når du blir mor er det vanskelig å skille det fra alt annet, sier skuespiller Michelle Williams.

Dagbladet har nettopp spurt Williams om hva hun synes er interessant ved å spille mor til unge barn, som hun har gjort i de siste tre filmene sine, og om hva ved sin egen erfaring som mor hun bruker i rollene. Williams har datteren Matilda på elleve, som hun fikk med kjæresten, filmstjernen Heath Ledger, som døde for nesten ti år siden. Williams spiller alenemor i «Wonderstruck», som konkurrerer om gullpalmen under Filmfestivalen i Cannes.

Å bli mor har ikke bare preget meg som person, men også det jeg gjør i jobben, sier Williams.

Det handler om hva slags person jeg vil være for henne. Det styrer alle valgene jeg gjør, også i hva vi skal ha til frokost. Men jeg tror det er helt vanlig å tenke slik. Det er ikke uvanlig. Alt handler om hva slags respons du gir til barnet du er forelder for, enten det er profesjonelt eller i privatlivet. Den største gleden ved å jobbe med barn er å lytte til dem og gi tilbakemelding på personen de faktisk er, ikke den du tror de er.

Kortet fra datteren

Williams' datter ga henne nylig et kort.

Der sto det «tak for at jeg får være meg selv», og så var det en tegning av en skikkelse som sto på skateboard med høye hæler, forteller Williams.

«Wonderstruck» handler om to døve barn som lever i forskjellige epoker, på syttitallet og på tyve-

tallet. Det viser seg gravidis å være en forbindelse mellom historiene deres. Filmen er laget for å kunne sees av tilskuere i samme alder, og Williams beskriver det som svært meningsfullt å lage slike filmer.

Jeg husker hvordan det var å være på den alderen, når du virkelig kan bli oppslukt av en fortelling, sier hun.

Må kommunisere

Julianne Moore spiller også i «Wonderstruck», som den voksne versjonen av et av de døde barna, som må kommunisere med tegnspråk.

For meg koker det ned til hvordan vi kommuniserer med hverandre, hvordan vi bruker hendene våre og kroppen vår, sier Moore.

Du er uansett alltid et menneske som ser etter måter å kommunisere på. Jeg snakket med tegnspråklæreren min om hvordan jeg kunne forstå en annen kultur, som døvekulturen, hvordan jeg skulle kunne være i begge rommene, slik de som har døve familiemedlemmer er. Dette er min første erfaring med den kulturen, og det ga meg noe stort.

En jevnbyrdig

Moore hadde også varme ord til barneskuespillerne i filmen.

Noe av det jeg elsker ved jobben min er nettopp at en skuespiller er en skuespiller, samme hvor gamle de er. Du møter alltid en jevnbyrdig, om det er en tolvåring eller en 75-åring. Med én gang må du klare å kaste ball med dem. Alt annet går opp i røyk, alle kategorier vi plasserer hverandre i. Du møter en annen person på et annet nivå.

Ifølge regissør Todd Haynes ville han også feire det som kan lages med hendene gjennom filmen om de døve barna.

Det være seg tegnspråk, eller å lage miniatyrfigurer, som de også gjør i filmen. Dette er en hyllest til å taktile, til limet og blekket som fester seg på barnas hender. Jeg tror barn fremdeles trenger å drive med slike ting.

Stjal showet fra stjernene

VG, page 55 –19. May

13-åringen Jaden sjarmerte alle i Cannes CANNES (VG) Med flere Oscar-vinnere på plass, ble ensemblet for filmen «Wondestruck» spurt om filmens fremtid. Da ba Jaden Michael om ordet.

13-åringen spiller en av hovedrollene i filmen som ble presentert i hovedprogrammet i Cannes i går. En film om tilhørighet og savn, fortalt gjennom øynene på unge tvillingsjeler i to tidsepoker; 20- og 70-tallet. En film som ble mottatt med litt mer begeistring en gårsdagens åpningsfilm.

Stjerner som Julianne Moore og Michelle Williams spiller mindre roller i filmen, men de var til stede på dagens pressekonferanse. Det var også Jaden Michael, som spiller en av hovedkarakterenes bestekamerat i filmen.

Skrøt av regissøren

Som man kan se av bildene fra fotoseansen i forkant showet Michael for fotografene, og etterpå var han klar for å sjarmere det internasjonale pressekorpsset.

På en pressekonferanse som ellers var rimelig tørr bidro han til spontan applaus og latter.

Først sjarmerte han sin egen regissør Todd Haynes så han måtte tørke bort en liten tåre.

Jaden Michael skulle fortelle hvordan det var

å jobbe med Haynes:

– Jeg så «Carol» (Haynes' forrige film om et lesbisk kjærlighetsforhold, journ.anm. . Og deretter så jeg bilder av Todd. Han var så kul! Og så er jeg her nå. Wow. Jeg synes det var så bra at du var så grei med meg. Hvis jeg hadde en idé fikk jeg lov til å prøve det.

Brøt ut i latter

Hele ensemblet fikk også spørsmål om intet mindre enn filmens fremtid. Den som ønsket fikk lov til å svare, og da tok den freidige 13-åringen ordet.

– Vel, jeg .. startet han, og salen brøt ut i applaus, og Julianne Moore kommenterte: Der har du fremtiden!

Så fortsatte Jaden Michael litt hulter til bulter, uten at det gjorde noe.

– Jeg har ikke sett hele filmen ennå. Men altså, disse geniene som jeg er så beæret av å sitte ved siden av! Det var en så rå film. Det er alt jeg kan si. Jeg tror barn vil bli interessert i å lære tegnspråk etter å ha sett filmen, sier Michael, som forklarte alt på tegnspråk mens han snakket.

– Har det så gøy

– Jeg har det så gøy med å lære tegnspråk. Jeg håper barn blir inspirert også. Når dere var barn så sparket dere blikkbokser og sånn! Kanskje de blir inspirert til å leke med Lego i stedet for å spille «Call of Duty». Jeg tror ikke jeg svarte på spørsmålet ditt! avsluttet han til høy latter i salen.

Store deler av filmen er nemlig uten dialog, og den døve 14-åringen Millicent Simmonds spiller en av hovedrollene.

Hjelp og omsorg på boks

Tønsbergs Blad, page 38–39–40–42–19. May

By: Tone Merethe Ude

Etter 150.000 blinkende isbjørner levert til hør-

selshemmede gjennom over 30 år, går nisjebedriften Vestfold Audio AS i Sandefjord med millionoverskudd og har utviklet et rikholdig sortiment til flere brukergrupper.

«Det er natt. Gå tilbake til sengen og sov litt til»

En person med demenssykdom eller annen svikt kan trenge hjelp til å ta beslutninger. Som å returnere til sengen igjen midt på natten. Men hva hvis ingen er der og kan gi denne beskjeden? Da kan Aurora eller Iris hjelpe.

Mer om disse to «damene» senere. Først en tur tilbake til 1980-tallet. En tekniker som jobbet for daværende Rikstrykdeverket og hadde oppgaven med å installere varslingsanlegg for hørselshemmede i hjemmene deres, grublet:

«Det må da være en mer lettvinnt måte å montere dette på enn å trekke kabler overalt?

Teknikerens nysgjerrighet kombinert med tilfældigheter gjorde at Vestfold Audio AS ble født i Sandefjord i 1985. Resultat: Først i verden med å lage trådløst brannvarslingsanlegg for hørselshemmede.

Blinkende isbjørn

– Før døve er det lys som gjelder, sier daglig leder Alf-Einar Løberg.

Siden slutten av 80-tallet har Vestfold Audio AS levert rundt 150.000 blinkende krystallisbjørner til hørselshemmede. Med lyd og lys varsler den

brann, at noen ringer på døra eller at telefonen kimer.

– I mange år var vi Hadeland Glassverks største kunde. Selv om andre og mer avanserte produkter overtar, lever isbjørnen fremdeles, forteller Løberg.

Fremdeles er ulike tekniske hjelpemidler til hørselshemmede hovedvirksomheten hos Vestfold Audio AS, som er særlig opptatt av atbrannssikkerheten selvsagt skal være like god for hørselshemmede som for hørende. Når alarmen går, skal hørselshemmede kunne stole på sikker vekking med vibrasjon i sengen, blinkende lys og også full lyd.

Det har vært en rivende utvikling siden isbjørnen, blant annet: Nå kan røykvarslere sende melding om hvor i boligen alarmen er utløst. Og et nabovarslingssystem gjør at den hørselshemmede blir varslet dersom brannalarmen går hos den hørende naboen uansett om naboen er hjemme eller ikke.

Teknologiske sjumilsstøvler kombinert med utviklingsvilje og -evne, kompetent fagmiljø og år-våkne øyne for nye markeder har brakt Vestfold Audio AS til årlig omsetning på nesten 82 millioner kroner (2015)

Gir lyd til svake stemmer

På 90-tallet kom Tor Gunnar Johansen inn på eiersiden, og han er også produksjef. Med ham har lydprodukter blitt en betydelig ekstra fot å stå på for elektronikkelskapet.

Med lydprodukter menes ikke musikk-anlegg, men ulike mikrofoner, høyttalere, stemmeforsterkere, teleslynger og annet som sikrer god lyd og tale – både til dem som har svak stemme/hørsel og dem som ikke har det.

– Faktisk gjelder lov om universell utforming også lyd og tale. Men god lyd er godt for alle, sier Løberg.

Stemmeforsterkere kan støtte strupeopererte, pasienter med ALS, MS eller andre som har svak stemme eller blir slitne av å holde stemmevolumet høyt nok så andre hører dem.

– Alle produktene våre er laget på oppfordring fra brukerne. Ett eksempel er en liten, transportabel bordhøyttaler. Den ble utviklet fordi en politi-

ker som hadde svak stemme, reiste mye rundt og snakket. Han kunne fortsette reisevirksomheten fordi han alltid hadde med seg den lille høyttaleren og en trådløs hodemikrofon, forteller Løberg.

Trygghet med Iris

I tillegg til varslingshjelpemidler for hørselshemmede og lydprodukter alle kan nyttiggjøre seg av, blir velferdsteknologi en stadig større del av Vestfold Audios virksomhet. I dag er det langt mer enn ordinære trygghetsalarmer.

– Når vi blir eldre, har noen av oss behov for mer hjelp. Eldre kan bli glemske, det er fare for fall og annet. Da kan slik velferdsteknologi varsle dem og/eller pårørende, forteller Løberg.

Og her kommer Aurora og Iris inn. «Dame-ne» er varslingsmottakere med mange funksjoner både hørselshemmede og andre kan ha nytte av, blant annet som støtte og trygghet til personer med demens eller annen kognitiv svikt, samt deres pårørende.

– Iris har vi laget fra bunnen. Hun har lydvarsling, lysblink, tekstbeskjeder på skjerm og tekstbeskjeder gitt verbalt. Disse kan leses inn av en pårørende, som gir brukeren en kjent stemme. Man kan også velge det språket man ønsker, forklarer Løberg.

Det kan legges inn et stort og individuelt tilpasset antall varslinger kombinert med sensorer aktuelle steder. Eksempler: «Lukk vinduet» «Lukk kjøleskapet» «Ta medisiner dine» «Det er natt. Gå tilbake til sengen»

Foruten egenvarsling på skjerm og med lydbeskjeder til brukeren, kan pårørende få varsling til mobiltelefonen via en app om at mor eksempelvis har stått opp av sengen om natten og ikke lagt seg igjen eller at kjøleskapet ikke har vært åpnet på lenge.

Frihet til å leke

Hos Vestfold Audio AS foregår alt utviklingsarbeid i lokalene på Fokserød. Alle lydproduktene og

det meste av varslingsanleggene produseres der.

I staben er det ingeniører, TV-/radio-reparatører og andre med kompetanse innenfor elektronikk og lydteknikk. Løberg mener det er særlig tre årsaker til at bedriften går godt og klarer seg i sterk konkurranse med store internasjonale aktører:

■ Eierne: – De gir oss økonomisk mulighet og frie tøyler til å leke, finne på nye ting. Dermed får vi handlingsrom til å bruke noen ekstra måneder på å lage det helt perfekt.

■ Produktutvikling: – Vi bruker lang tid på utvikle nye produkter. En talevarsler brukte vi nesten to år på. Vi jobbet mye med batterilevetid, god lyd, mikrofonegenskaper og høyttalerløsninger. Men vi mener at om vi ikke kan lage det beste som finnes, er det ganske håpløst å holde på i Norge.

■ Medarbeidere: – De er dyktige, lojale og fanger opp brukernes behov. De vet det er lov å komme med konstruktiv kritikk av nye produkter vi utvikler. Uten de ansattes kompetanse hadde det ikke vært noen suksess, sier Løberg.

Dag Hanssen, som er utviklingsingeniør innenfor lyd, mener de ansattes bevissthet på hva de jobber med, faktisk bidrar til sysselsetting og livskvalitet. Han illustrerer det med at en lærer som risikerer sykmelding grunnet svak stemme, kan være i jobb ved hjelp av en stemmeforsterker.

– Lyd er ren elektronikk. Men vi skal ikke bare lage et ingeniørprodukt – vi skal dekke et behov. Enten behovet tilhører tunghørte, personer med stemmeproblemer eller andre, sier Hanssen.

“Alle produktene våre er laget på oppfordring fra brukerne.

ALF-EINAR LØBERG

daglig leder av Vestfold Audio”

“Iris har vi laget fra bunnen. Hun har lydvarsling, lysblink, tekstbeskjeder på skjerm og tekstbeskjeder gitt verbalt.

ALF-EINAR LØBERG

daglig leder av Vestfold Audio”

UiA-gründere får én million

KRSby –18. May 07:20

Algoritme-visualiseringsprosjektet Sci-Code ved Universitetet i Agder i Grimstad får som ett av 22 prosjekter millionstøtte.

Kinomaske, vendemadrasser som stimulerer til bevegelse og global plattform for tegnspråkoplæring er blant ideene norske studenter får støtte til.

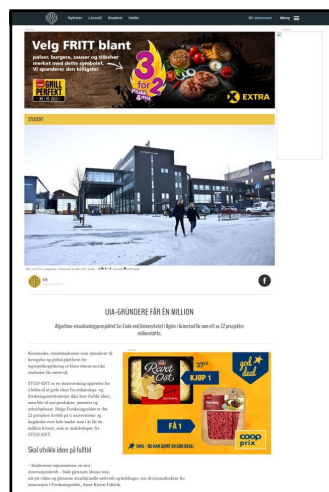
STUD-ENT er en støtteordning opprettet for å bidra til at gode ideer fra utdannings- og forskningsinstitusjoner ikke bare forblir ideer, men blir til nye produkter, tjenester og arbeidsplasser. Ifølge Forskningsrådet er det 22 gründere fordelt på ti universiteter og høyskoler over hele landet som i år får én million kroner, som er maksbeløpet, fra STUD-ENT.

Skal utvikle ideer på fulltid

– Studentene representerer en stor innovasjonskraft – både gjennom ideene sine, stå-på-viljen og gjennom utradisjonelle nettverk og koblinger, sier divisjonsdirektør for innovasjon i Forskningsrådet, Anne Kjersti Fahlvik.

Beløpet skal brukes til å jobbe fulltid, gjerne flere studenter sammen, til å videreutvikle forretningsideer. Utdanningsinstitusjonene stiller med mentor, testfasiliteter, ytterligere forskningsstøtte, arbeidsplass og hjelp til ulike aktiviteter i prosjektperioden.

Ifølge Fahlvik er bredden stor og favner prosjekter innen helse, utdanning, mote og industri. Forretningskonseptene inkluderer motor til droner, utstyr for personer med funksjonsnedsettelse og løsninger for redusert drivstoffbruk fra maritime fartøy. Svært mange av prosjektene tar i bruk digitale verktøy.

Prosjekter som får støtte

Sci-Code – Algorithm Visualization Learning Platform (Universitetet i Agder)

SignLab – Global plattform for tegnspråkoplæring (NTNU)

Travelogue – Reise og utlegg (Universitetet i Bergen)

RespirAnalytics – Gjenkjenning av unormale lungelyder (Universitetet i Tromsø)

TIU-kompani – Teater i undervisning (Høgskulen på Vestlandet)

MovieMask – Din portable kino (NTNU)

Siserone – Appverktøy for digitale kulturstier (Universitetet i Oslo)

Oslo Unbranded – Et bærekraftig og verdiskapende kleskonsept (Høgskolen i Oslo og Akershus)

Tidewave – Smart vendemadrass til helsesektoren for automatisk og regelmessig bevegelse av brukere med redusert mobilitet (Universitetet i Stavanger)

Gauss Sense – En moderne trafikkensensor (NM-BU)

Astronaut – “Airbnb” for rekruttering: anbefal venner til inspirerende jobber og tjen penger på det (NTNU)

Ariaa – Utvikler en svevestøvsensor for hjemmet (NMBU)

MYPSY – En digital plattform som kobler psykologer med brukere (NTNU)

Glimty – Et intelligent kundestøttesystem som leverer samtaleopplevelser for kjøp av gaver (Universitetet i Oslo)

CresCat – Produksjonsplattformen for kultur og konferansearrangementer (NHH)

The Law Tech Factory (Universitetet i Oslo)

Hark Technologies – Utvikler “EcoControl”: et automatisk strømstyringssystem (NTNU)

Independence Gear – Utvikler hjelpemidler for å selvstendiggjøre mennesker i hverdagen, slik som ryggmargsskadede og andre bevegelseshemmede (NTNU)

ALVA Industries – Produksjon av elektriske motorer med lav vekt og høy effektivitet for transportindustrien (NTNU)

Versor – Automatisering av innendørs industrielle droneinspeksjoner (NTNU)
TherRec – Utvikling av et system for drivstoff-

besparelse ved varmegjenvinning (NMBU)
Amiroh – Smart Makeup Mirror (Høgskulen på Vestlandet)

Nytt liv til korpset

Sandefjords Blad, page 12 –18. May

By: Jonathan Nielsen

17. mai-feiringen i Andebu, Kodal og Høyjord For femte året på rad spilte Fristads Ungdomskorps i Andebu, Kodal og Høyjord. I år hadde de hjelp av unge og lokale korpsspirer fra Andebu skolars musikkorps.

Det har nærmest blitt en tradisjon at det svenske ungdomskorps fra Fristad står for musikken i togene i Andebu, Kodal og Høyjord på 17. mai.

Men takket være ny giv i Andebu skolars musikkorps, spilte også unge og lokale musikanter i togene i år.

Korpsset har ikke hatt lang tid til øving, og har ikke veldig mange deltakere enda. Likevel, tøffe som de er, stilte de opp i togene på selveste nasjonaldagen. Godt hjulpet av det svenske korpsset skapte de ekte 17. mai-følelse.

Hektisk dag for korpsset

Dagen startet som vanlig i Kodal. Flagghaising og nasjonalsang ved skolen, før toget gikk den tre

kilometer lange turen opp til kirken.

Der var det bare å komme seg raskt i bussen, og reise til Høyjord. I det korpsset var på plass ved stavkirken, startet toget veien mot Haugarplassen.

Derfra reiste det svenke korpsset, som virker å ha blitt rutinrete på den hektiske dagen, videre til Andebu og dagens siste tog.

I båt på Stivannet

Herman Brathaug og Håkon Fevang tok robåten ut på Stivannet i Kodal. Derfra så de toget som gikk forbi på Kodalveien.

Barnas dag

Blant de som så toget i Andebu var Fredrik Skatvedt og sønnen Henrik.

– Det er mye folk her, men vi gjør jo dette for barna. Det er jo bare koselig, sa Skatvedt.

Sykler til Signo

Bak fanen til Stiftelsen Signo i toget, kom det trillende en litt uvanlig sykkel. Føreren hadde to passasjerer på en tralle foran seg. Disse syklene har Andebu Røde Kors gitt til et samarbeid mellom Signo, Sykehjemmet og Daghemmet i Andebu.

– Vi har kjøpt to sykler som disse tre behandlingshjemmene skal disponere. Signo var de første som viste fram syklene i offentligheten i 17. mai-toget i Andebu, sa Solveig Aadne Rød, leder i Andebu Røde Kors.

Other source references

Tønsbergs Blad, page 12 18. May – 02:09
Sandefjords Blad 17. May – 17:05

– Det betyr veldig mye

Sandefjords Blad –16. May 21:53

Vilde Winge (14) fra Norske Talenter skal tegn-

språktolke nasjonalsangen på TV i beste sende-

tid.

DEL – Det betyr veldig mye. Jeg får satt mer søkelys på tegnspråk nå, så jeg er veldig glad for at de spurte meg, forteller Vilde Winge.

Sandefjordsjenta forteller at nasjonaldagen starter i sofaen til «God morgen Norge».

– Jeg skal bli intervjuet først, og så skal vi gå opp på taket om været holder seg. Der skal jeg tegnspråktolke, mens et kvinnekor synger nasjonalsangen. Om været er helt krise, gjør vi det inne i stedet.

– Gleder meg masse

14-åringen forteller at hun ble både glad og litt overrasket da God morgen Norge spurte om hun ville tolke «Ja, vi elsker dette landet».

– Det er veldig gøy at det er jeg som får lov til å tolke denne sangen.

Sandefjordsjenta forteller at hun kjenner at nervene begynner å melde seg.

– Jeg kjenner at jeg er litt nervøs. Men jeg har øvd veldig mye, så jeg kan det jeg skal gjøre. Selv om jeg er litt nervøs, så gleder jeg meg masse.

Lade opp til finale

For første gang skal Vilde tilbringe 17. mai i Oslo. Det gleder hun seg veldig til.

– Jeg skal feire hele dagen i Oslo. Etter opp-treden skal jeg spise på restaurant med mormor og bestefar, det gleder jeg meg veldig til. Og så skal jeg bare slappe helt av og lade opp til finalen i Norske Talenter.

Finalen i Norske Talenter er førstkommande fredag.

Trygdeoppgjøret ■ Pensjonister og funksjonshemmede kan gå på sitt tredje strake tap

Dagens Perspektiv –15. May 10:51

Møter regjeringen til forhandlinger om trygdeoppgjøret i dag.

Mandag 15. og tirsdag 16. mai pågår trygdeoppgjøret mellom staten, ved Arbeids- og sosialdepartementet og pensjonistorganisasjoner, organisasjoner for funksjonshemmede og arbeidstakerorganisasjoner.

– Oppgjøret kan for tredje år på rad ende med tap av kjøpekraft for alderspensjonister, skriver forbundsleder Jan Davidsen i en pressemelding fra landets største organisasjon for pensjonister, Pensjonistforbundet.

Norges største forening for alderspensjonister og uføretrygde. Partipolitisk nøytral organisasjon med 230 000 medlemmer. Telepensjonistenes landsforbund Postens Pensjonistforbund Jernbane-

pensjonistenes forbund Politiets Pensjonistforbund Statens Vegvesens Pensjonistforbund LO-stat Fagforbundet Handikapforbundet Norsk forbund for utviklingshemmede Foreningen Norges Døvblinde

Norges største forening for alderspensjonister og uføretrygde.

Partipolitisk nøytral organisasjon med 230 000 medlemmer.

Telepensjonistenes landsforbund

Postens Pensjonistforbund

Jernbanepensjonistenes forbund

Politiets Pensjonistforbund

Statens Vegvesens Pensjonistforbund

LO-stat

Fagforbundet

Handikapforbundet

Norsk forbund for utviklingshemmede

Foreningen Norges Døvblinde

Vilde fra Norske Talenter er klar for Fjordfesten

Sandefjords Blad –13. May 09:43

– Det blir gøy å stå på scenen med Bjarne, og at han ikke skal dømme meg.

DEL – For første gang kommer vi til å ha samme artist både på fredag og på lørdag. Det er Vilde Winge, kjent fra Norske Talenter, sier en fornøyd Hanne Børresen.

Børresen forteller at Fjordfesten-teamet har fått med seg den fantastiske jobben Vilde gjør i Norske Talenter.

– Vi bare måtte høre om hun kunne tenke seg å være med. Vi ble veldig glade når hun sa at hun hadde lyst til det. Hvis vi kan rydde litt plass hos oss for å sette fokus på dette, så er det helt supert. Hun har en innlevelse som er helt fantastisk.

En drøm som oppfylles

Vilde Winge, forteller at hun synes det var kjempegøy å bli spurt om å være med på noe så stort som det her.

– Jeg har ikke bodd i Sandefjord så lenge, men i fjor maste jeg på mamma om å få lov til å dra på Fjordfesten. Det fikk vi ikke, fordi det ikke var flere billetter igjen. Vi sto på utsiden og prøvde å se over gjerdet. Jeg synes det var kjempegøy. Jeg hadde allerede meldt meg på Norske Talenter da, og sa til mamma: Vet du hva? Hvis jeg noen gang får det til, så har jeg skikkelig lyst til å stå på den scenen.

Det snart et år siden Vilde sa de ordene til mammaen sin.

– Nå skal jeg faktisk stå på den scenen. Det er veldig stort. Jeg gleder meg masse og tror det blir skikkelig gøy. Jeg håper at jeg får en fin opplevelse og at alle koser seg. Så håper jeg at koret, som er noen av de i klassen min, også får en fin opplevelse.

Vilde legger til at hun aldri hadde tenkt at dette kunne bli så stort som det har blitt.

– Når jeg fikk vite at jeg skulle stå på den scenen, så tenkte jeg: Hvorfor har ikke dette blitt gjort

før? Men det er veldig gøy at det blir tegnspråktolking nå.

Reunion

Fredag skal hun stå på scenen med DDE. Sammen med koret sitt skal hun tolke en av låtene til det norgeskjente bandet.

– Jeg gleder meg til å stå på scenen med DDE. Det blir gøy å stå på scenen med Bjarne, og at han ikke skal dømme meg, ler Vilde.

Lørdag står hun sammen med koret, og skal framføre «Ring meg», som hun slo gjennom med på Norske Talenter og «La meg være ung».

LES ALT OM FJORDFESTEN HER

Bjarne i ekstase

Børresen forteller at de ringte DDE og fortalte om at de hadde booket Vilde. De spurte også om hva de tenkte om et samarbeid.

– Vi snakket med Eskil (Brøndbo) først, og han sa bare «Ja, det høres ut som en kjempeidé. Det sier jeg bare ja til, og så hører jeg med gutta etterpå». Så ringte han tilbake og sa «Du, vet du hva! Bjarne blei så glad. Han synes det er så gøy, men han hadde lyst til at Vilde inviterte med seg hele koret. For det er noe av det beste han har sett».

Behandles likt

Børresen forteller at dette er tiende gangen Fjordfesten arrangeres, og at alle de årene festivalen har levd har de hatt en kombinasjon av lokale, nasjonale og internasjonale artister.

– Det ønsker vi å fortsette med. Og vi har et stort ønske om at Fjordfesten kan være et utstillingsvindu for de lokale talentene.

Festivaldronningen opplyser at alle får lik behandling når de gjester festivalen.

– Her spiller det ingen rolle om du er et lokalt talent, eller Nico & Vinz. Alle får lik erfaring. Alle de lokale artistene som er hos oss, skal få mulighet til å se hvordan en slik produksjon er.

Tegn i tiden

Bergensmagasinet –12. May 00:23

Vilde Winge i Norske Talenter har gjort nordmenn nysgjerrig på tegnspråk. Det er en bølge som attføringsbedriften Signo Dokken har tenkt å surfe på.

Signo Dokken jobber med å få mennesker ut i ordinært arbeid, eller sørge for at de får et varig tilrettelagt arbeid i Dokkens egen bedrift. Markedsleder Lillian Larsen og leder for tolketeamet Anne Elin Wergeland forteller om en utfordrende hverdag for døve og hørselshemmede.

TEGNSPRÅKLIG MILJØ

– Når de andre kollegene sitter og prater i lunsjen, sitter gjerne den døve alene og leser avisen. Døve trenger et tegnspråklig miljø å være i. Hørselshemmede ute i ordinært arbeid kan lett bli ensomme når ingen kan kommunisere på tegnspråk, og det ville være til stor hjelp hvis flere hadde hatt mer kjennskap til det å være hørselshemmet, sier Larsen.

– Når de andre kollegene sitter og prater i lunsjen, sitter gjerne den døve alene og leser avisen. Bortsett fra den første dagen, da prøver alle å være imøtekommende og er ivrige, men det går fort over, legger Wergeland til.

– Jeg forstår det også, i en travel hverdag, men det er derfor det er så viktig med vår arbeidsplass. Bare tenk på din egen arbeidshverdag. Bare det lille påfyllet som skjer mens du er på butikken og kanskje gjør en kort replikkveksling med noen;

denne replikkvekslingen og det påfyllet får ikke døve, sier Anne Elin Wergeland.

– Så det er mange døve som sliter ute i det ordinære arbeidslivet. Og arbeidsmiljøet er veldig viktig for oss. Også for døve.

BØLGEN I NORSKE TALENTER

– Hva skjer på fredag?

– Vi arrangerer Tegnspråkdagen på Torgallmenningen for å vise tegnspråket og kanskje fjerne mystikken. Det er mange som ikke kjenner til tegnspråk, og derfor tenker vi at vi skal ri litt på den tegnspråk-bølgen som er i Norge nå. Ikke minst med Vilde Winge som har en far som er døv, og derfor opptrer på Norske Talenter med populære sanger som hun har lært seg å tegnspråktolke, blant andre Gabrielles Ring meg.

Larsen og Wergeland mener det er viktig at folk kjenner til tegnspråket og forstår at det er et fullverdig språk, og at det ikke er farlig.

– Vi ser dessuten at noen aviser fremdeles skriver tegnespråk, døvespråk eller fingerspråk. Og deler av pressen skriver døvstumme. Slike ting er sårende for døve. Vi snakker norsk. Døve snakker tegnspråk. Dette er viktig for en minoritetsgruppe; det handler om identitet, sier Wergeland.

Oppfordringen deres er enkel:

– Kom og lær tegnspråk.

FAKTA

Signo Dokken

Signo Dokken er en vekst- og attføringsbedrift som gir arbeid til døve/hørselshemmede og døvblinde i Bergens-området.

Fredag 12. mai arrangerer Signo Dokken tegnspråkdag på Torgallmenningen fra klokken 12–15.

Der kan man lære seg enkle tegn, som for eksempel bokstavene i sitt eget navn, og navn på severdigheter i Bergen.

Leser avisa med fingertuppene

Rix – Papirutgaven, page 26 – 27 – 11. May

By: Per Skjønberg

Ny teknologi gir bedre hverdag

– Jeg har et rikt og godt liv, sier døvblinde Ole. Og nå leser han også lokalnyheter fra hjemtraktene.

Det er Torill som åpner døra.

– Kom inn, kom inn. Velkommen, sier hun.

Nei, hun sier det ikke, hun viser det med hele seg. Døve Torill er kona til døvblinde Ole Elvesveen. Ole venter inne, han smiler stort, mens han via tolken i taktilt tegnspråk ønsker den gamle lokalavisa si inn i stuen. Ole går rett på sak, han starter å fortelle om seg selv. Men først forteller tolkene hans hvordan journalisten ser ut. Ole ler godt – han bekrefter inntrykkene som formidles i hendene hans.

– Dette er en ekstra bonus for meg også å få høre hvordan noen ser ut, sier John Ulriksen og ler med Ole.

John er også helt blind, men kan høre normalt. Han er kurslæreren til Ole, når han tre dager denne uken skal lære mer om bruken av smarttelefonen til å lese aviser, se gjennom bilder og delta i sosiale medier. Mer om det altså.

Ole Elvesveen ble født med Usher syndrom som innebærer medfødt hørselstap og ofte total blindhet senere i livet. Den aktive pensjonisten er sterkt engasjert i foreningslivet knyttet til døvblinde. – Det er ikke noe problem å prate masse, så lenge jeg har med tolk, sier Ole og ler igjen.

Fakta || taktilt tegnspråk er tegnspråk som av-

lese med hendene. I utgangspunktet brukes vanlig tegnspråk, men med noen tilpasninger. || leselist er en taktil presentasjonsenhet til en datamaskin eller smarttelefon for blinde eller svaksynte. teksten vises som punktskrift (braille) og kan leses (avføles) med fingertuppene.

Bruker tolk Nå skal Ole vise oss hvordan han leser avisen. Men først bør vi beskrive hvordan kommunikasjonen foregår her i stuen. Ole har selv bestilt tolk til denne dagen, mest fordi det er kurs med John, men også på grunn av intervjuet.

– Vi er to tolker på dager som denne, slik at vi kan bytte på, sier Lilly Ann Myrvold.

Hun og medtolk Terese Glosli Brynhildsen hjelper Ole med praten i dag. De holder hendene sammen og rundt hverandre mens de lager ulike tegn med hendene og fingrene. De veksler mellom å lage hele ord eller å stave. Det er mye likt vanlig tegnspråk, men med noen tilpasninger der tegnene ellers er ment å bli sett.

Mens Ole prater med mer vanlig tegnspråk, sitter tolkene og slår lett med fingrene på kneet hans. Da bekrefter de at de får med seg innholdet og oversetter for oss andre. Om de reiser seg opp og går lager de gående fingerbevegelser på skulderen hans.

– Det betyr at vi bytter tolk, så vet Ole om det, sier Glosli Brynhildsen.

Følger med på nyhetene Så til avisen. Ole legger smarttelefonen sin på bordet. John forteller at de fleste blinde bruker iPhone, fordi Apple har bedre tilpasninger enn android – for dem altså. Ole har for øvrig skrudd på tale på telefonen i dag, men det er bare for at John og vi andre skal kunne følge med.

I fanget har Ole en trefjøl fra Valdres, litt mindre teknologisk enn leselisten han setter opp på den. Med leselisten koblet til telefonen via bluetooth styrer han denne og kan gå inn på applikasjoner. Han får beskjed på punkt-

FOrtsEttEr > skriftdesplayet hva som vises på skjermen og kan navigere seg fram til det han vil lese. Han har en gruppe med apper for aviser og velger seg så lokalavisa Oppland Arbeiderblad.

Tekstene leses med punktskrift på leselisten

og han leser dem med fingertuppene.

– Jeg liker å lese om området jeg kommer fra. Jeg følger med på politikk og annet som skjer hjemme på Toten, sier Ole.

Han bruker mest den delen av appen der du kan få siste nytt, korte nyhetsmeldinger en kan velge å gå videre inn på om en ønsker å lese hele artikler. Men han leser også E-avisens tekstdel. Smarte telefoner John Ulriksen fra ProVista AS har kurset flere blinde og døvblinde i å bruke leselisten til å styre smarttelefonen og ulike apper. Han mener

>

Jeg liker å lese om området jeg kommer fra. Jeg følger med på politikk og annet som skjer hjemme på Toten. Ole Elvesveen Døvblind

Ole kanskje er en av bare to døvblinde i Norge som kan lese aviser på den måten han gjør. John

skryter av Oppland Arbeiderblads valgte løsning på telefonen, som er en felles plattform for alle avisene i Amedia.

– Den er av de aller beste. Dessuten er det den samme for mange lokalaviser i Norge, det er veldig bra, sier John.

Vanlige nettaviser er vanskelige for blinde, på grunn av reklamene og at det for mange elementer på sidene.

– En annonse som beveger seg rundt i skjerm-bildet kan gjøre lesing av punktsskrift ustabil. Skjermen oppdateres, og plutselig viser leselisten begynnelsen av siden igjen. Det betyr mye navigering for å komme tilbake på riktig sted på siden, forteller John.

Klikk på tittelen – les mer

Other source references

Rix–Papirutgaven, page 26–27 11. May – 02:36

Unik gründersatsning får flere døve i jobb

Velferd–Forsiden –11. May 10:31

GODT FELLESSKAP: Trivsel og rom for faglig utvikling er ekstremt viktig på en arbeidsplass, mener gjengen i Supervisuell AS. Fra venstre: Gründere Thomas Blix og Finn Arild Thordarson, lærling Kjell Inge Eidsaunet, fotograf og digital designer Stian A. Giltvedt og tegnspråk-

tolk Wenche Kjernli. (Foto: Ida Holm)

– Halvparten av alle døve står utenfor arbeidslivet. Det er alvorlig og helt meningsløst, sier Finn Arild Thordarson og Thomas Blix. Sammen driver de to firmaer, hvor de ansatte hovedsakelig er hørselshemmede.

Denne gruppen har vært ekskludert altfor lenge. “

Sandefjords Blad, page 6 –11. May

By: Paal Even Nygaard

Charlotte Hahren Øverbye (SV) Sandefjord ønsker å bli en forgangskommune på tegnspråk gjennom å innføre tegnspråk som valgfag i ungdomsskolen.

– Språk er starten på all inkludering, og denne gruppen har vært ekskludert altfor lenge, sier Charlotte Jahren Øverbye (SV), og viser til at halvparten av de døve er arbeidsledige.

Tirsdag foreslo hun overfor kommunestyret å innføre tegnspråk som valgfag ved en av kommunens ungdomsskoler. Hun mener selv det vil være naturlig i Andebu, siden stiftelsen Signo med sitt tilbud til døve, er etablert der.

Saken ble tatt opp gjennom en såkalt interpellasjon. Ordfører Bjørn Ole Gleditsch (H), sa i sitt svar at forslaget både er positivt og fornuftig.

– Det er interessant å utrede dette, med tanke på en forsøksordning fra 2018, sa Gleditsch.

Ble rørt

Flere representanter ga ros til Jahren Øverbye for initiativet.

– Tegnspråk er en viktig del av kulturen i Andebu. Vi burde også gi opplæring til ansatte i barnehager og skoler, sa Hilde Hoff Håkonsen (Ap)

– Jeg blir veldig rørt av denne interpellasjonen, sa Yllka Neziri (H)

– En veldig god interpellasjon. Jeg fremmet samme forslag i gamle Andebu kommunestyre, men da med tegnspråk som en erstatning for nynorsk, sa Harry Gran (FrP), til latter fra salen.

Ønsker kinesisk

Anne Strømøy (H), som er leder i hovedutvalget for oppvekst og kunnskap, deler ikke bare begeistringen; hun mener kommunen på sikt også

bør innføre det kinesiske språket mandarin som valgfag.

– Når den kinesiske dragen først har våknet, så sovner den ikke igjen, sa Strømøy.

I sitt svar til Jahren Øverbye viste ordføreren til at det er 14 nasjonale valgfag, og at Sandefjord tilbyr 10 av disse, med halvannen times undervisning per uke. En rapport fra velferdsforskningsinstituttet Nova viser at de fleste elevene er godt fornøyd med valgfag, og at dette kan ha sammenheng med at mange lærere brenner for faget.

Dersom utredningen ender opp med tegnspråk som valgfag, mener ordføreren at det kan «berede grunnen» for en framtidig yrkesvei, eksempelvis ved Signo. Med sine rundt 500 ansatte, er Signo i dag kommunens nest største arbeidsgiver etter Jotun.

Kan også bli realfag

Det er noen forbehold før valgfaget er på plass. Det forutsetter et forsvarlig elevgrunnlag, en godkjent læreplan og tilstrekkelig lærerkompetanse. Det må også komme en godkjenning fra Utdanningsdirektoratet.

– Og siden dette er en omfattende prosess, mener ordføreren at man også bør se på muligheten for å gjeninnføre matematikk på videregående nivå i ungdomsskolen, .samt vurdere andre realfagsrelaterte tilbud som både kan styrke elevenes fagkompetanse og være et alternativ for spesielt faglig motiverte elever»

Tolking i praksis

I kommunestyret fikk for øvrig representantene se tegnspråk i praksis. For Venstre møtte Thomas Blix, som selv er døv. Han hadde med seg to døvetolker, som gjenga alt som ble sagt fra podiet under det 3,5 time lange møtet.

Charlotte Jahren Øverbye brukte selv tegnspråk, da hun takket ordføreren for et «godt og utfyllende svar»

Det er cirka 5.000 døve og 16.500 tegnspråkbrukere i Norge.

Other source references

Sandefjords Blad – Nyheter 10. May – 23:08

Hele landet må dele kostnadene

Sandefjords Blad, page 16 –11. May

By: Audun Tjomsland Kommunestyremedlem

Kronikk

Sandefjord og andre kommuner kan nå risikere ikke lenger å få refundert kostnader knyttet til mennesker som har en eller flere funksjonshemninger og som ønsker å flytte til kommunen etter at tiden på institusjoner er over. Det er strid om en forskrift som regulerer refusjonsadgangen mellom kommunene. Hvis den forskriften oppheves, vil Sandefjord og andre vertskommuner få årlige kostnader i mangemillionersklassen.

VI TROR at dette vil redusere kommunenes muligheter til å påta seg slike forpliktelser, og at landsdekkende spesialisttjenester for sjeldne diagnoser kan bli svekket hvis ikke kommunene og/eller staten er villig til å dele på kostnadene. Vi mener at denne type kostnader er hele landets ansvar.

NYE SANDEFJORD kommune har og har hatt både institusjoner som berøres av forskriften det nå strides om, og hjem som ikke gjør det. Personer som har bodd der etter avtale mellom deres hjemkommuner og hjemmet i Sandefjord, uten at Sandefjord kommune er part i avtalen, ønsker fortsatt å bo i kommunen etter at tiden på hjemmet er avsluttet. I henhold til forskrift som regulerer kommunenes dekning av utgifter til helse- og omsorgstjenester (FOR 2011 – 12 – 16 – 1348), har kommunen hvor personene oppholder seg (i vårt tilfelle Sandefjord) fått kostnadene til helse- og omsorgstjenestene for disse tilflytterne refundert fra deres hjemkommuner.

REGJERINGEN FORESLÅR nå at denne forskriften oppheves og ønsker at oppholdskommunen skal betale alt. Dette vil bli meget kostbart for en kommune som Sandefjord, hvor det ofte skjer at beboere på slike hjem ønsker å bli boende i kommunen. Her har kanskje pasientene bodd i mange år og føler seg hjemme i lokalsamfunnet også utenfor hjemmet eller institusjonen hvor de

bor.

DET TIDLIGERE Fossnes Sentralhjem i Stokke var en slik institusjon, som ble nedlagt i 1993. Men Sandefjord kommune vil få økte, årlige utgifter til helse- og omsorgstjenester på mer enn fem millioner kroner for tidligere beboere på hjemmet, dersom den aktuelle forskriften skulle bli opphevet.

I TILLEGG er Sandefjord kommune vertskommune for Aberia Proff AS, en institusjon som tar imot ungdom som av forskjellige grunner må ut av foreldrehjemmet i kortere eller lengre perioder. De ungdommene som velger å bosette seg i Sandefjord etter opphold i Aberia Proff AS, blir også Sandefjord kommunes ansvar dersom forskriften oppheves, og all erfaring tilsier at enhver tilflytter etter opphold i institusjon har behov for ekstraordinære og til dels sterkt ressurskrevende tjenester.

AVTALEBASERTE VIRKSOMHETER representerer en lignende utfordring som Sandefjord kommune står overfor. De omtales i Kommunal Rapport den 27. april. Problemstillingen er ikke knyttet til opphør av den nevnte forskriften, men til betalingsansvar for tjenester som ytes i avtalebaserte virksomheter. Utfordringene som dette medfører, er blitt aktualisert i diskusjonene rundt forslaget om opphevelse av forskriften.

SANDEFJORD KOMMUNE er vertskommune for flere avtalebaserte virksomheter, hvor den største er Signo i Andebu. Signo har et meget godt landsdekkende bo-, omsorg- og aktivitetstilbud for døve og hørselshemmede, døvblinde og andre med behov for tilrettelagte tjenester i et tegnspråkmiljø. Det er allikevel store økonomiske utfordringer knyttet til virksomheten, fordi flere hjemkommuner til beboere på Signo mener at de som mottar tjenester fra Signo, har valgt å flytte til en annen kommune, nemlig Sandefjord, og at hjemkommunens ansvar og betalingsplikt, dermed opphører.

SIGNO BYGGER imidlertid hele sin virksomhet på avtaler om kjøp av virksomhetens tjenester. Brukeren flytter til Signo, ikke fordi det ligger i Sandefjord, men fordi det er på Signo det spesielle opplærings- og omsorgstilbudet befinner seg.

Sandefjord kommune er ikke involvert i disse avtalene.

KOMMUNEN BLIR likevel raskt part i sakene når hjemkommunene ikke ivaretar sin betalingsplikt. Dette er en raskt økende tendens og en meget stor utfordring for Sandefjord kommune, noe som bekymrer ordfører Bjørn Ole Gleditsch svært. Tall han har innhentet fra hovedorganisasjonen for tjenestenæringene, Virke, og som han har lagt fram for formannskapet, tilsier at kommunen i verste fall kan få 138 millioner kroner årlig i økte kostnader (og dette gjelder bare Signo med sine ca. 90 beboere)

EN ANNEN avtalebasert virksomhet er Vidaråsen Landsby, som ble opprettet i 1966 og er et bo- og arbeidsfellesskap som eies av Landsbystiftelsen, opprinnelig skotsk, under navnet Camphill. Seks slike landsbyer er spredt over hele Norge. Vidaråsen Landsby er en avtalebasert virksomhet, som hovedsakelig tar imot mennesker med psykisk utviklingshemming. Tilbudet finansieres av statstilskudd med bidrag fra den enkelte beboers hjemkommune dersom hjelpebehovet er større enn det statstilskuddet dekker.

VI VIL gjerne si ja til alle som ønsker å bosette seg i kommunen. Men hvis det skulle bli slutt på

refusjonsmuligheten mellom kommuner for helse- og omsorgstjenester, og/eller hjemkommuner kan fraskrive seg sitt ansvar for beboere i avtalebaserte virksomheter uten konsekvenser, må det gjøres klart hvordan regningen skal betales. Utgiftene til for eksempel døgnbasert omsorg fortsetter, og det er ofte tale om millionbeløp for den enkelte bruker. Hvis enhver vertskommune skal kunne opprettholde en god helse- og omsorgstjeneste generelt, må slike uforutsette ekstrakostnader kompenseres.

KOMMUNAL RAPPORT skrev i sin artikkel at «det er logisk at vertskommunen tar regningen» og støtter dermed forslaget i høringsbrevet fra departementet om å oppheve forskriften og derved oppheve refusjonsadgangen. Nei, vi mener det ikke er logisk. Det vitner i stedet om stor avstand til problemstillingen.

VI MENER at det er logisk at hele landet er med på å dele kostnadene til dem som har behov for spesialiserte tjenester. Oppholdskommuner vil alltid ha kostnadene for servicetjenester og felles tilbud. Men hjemkommunen og/eller staten må dekke kostnadene ved spesialtilbudene, slik at vårt samfunn opprettholder et felles ansvar for å yte gode tjenester til dem som trenger det mest; hva det enn måtte koste.

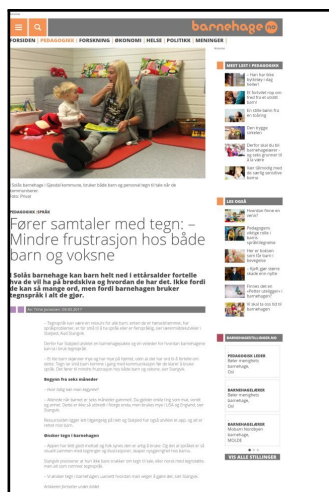
Fører samtaler med tegn: – Mindre frustrasjon hos både barn og voksne

barnehage.no - Pedagogikk –09. May 15:59

By: Trine Jonassen

I Solås barnehage i Gjesdal kommune, bruker både barn og personal tegn til tale når de kommuniserer.

– Tegnspråk kan være en ressurs for alle barn, enten de er hørselshemmet, har språkproblemer, er for små til å ha språk eller er flerspråklig, sier lærermiddelutvikler i Statped, Aud Stangvik.

Derfor har Statped utviklet en barnehagepakke og en veileder for hvordan barnehagene kan ta i bruk tegnspråk.

– Et lite barn skjønner mye og har mye på hjertet, uten at det har ord til å fortelle om dette. Tegn lar små barn komme i gang med kommunikasjon før de klarer å bruke språk. Det fører til mindre frustrasjon hos både barn og voksne, sier Stangvik.

Begynn fra seks måneder

– Hvor tidlig kan man begynne?

– Allerede når barnet er seks måneder gammelt. Da gjelder enkle ting som mat, vondt og annet. Dette er ikke så utbredt i Norge enda, men brukes mye i USA og England, sier Stangvik.

Ressurssiden ligger lett tilgjengelig på nett og Statped har også utviklet et app, og alt er rettet mot barn.

Ønsker tegn i barnehagen

– Appen har blitt godt mottatt og folk synes den er artig å bruke. Og det at språket er så visuelt sammen med tegninger og illustrasjoner, skaper nysgjerrighet hos barna.

Stangvik presiserer at hun ikke bare snakker om tegn til tale, eller norsk med tegnstøtte, men alt som rommer tegnspråk.

– Vi ønsker tegn i barnehagen, uansett hvordan man velger å gjøre det, sier Stangvik.

Artikkelen fortsetter under bildet.

Snakker med ettåringer

I Solås barnehage i Gjesdal kommune, bruker både barn og personal tegn til tale når de kommuniserer. De ansatte bruker tegn i alt de gjør og har til og med tegnsatt sangene de synger. Det har ført til at selv ettåringer kan kommunisere sine behov og bli umiddelbart forstått.

– Det begynte med et barn som trengte tegn til tale for ti år siden, på grunn av store språkvansker. Vi kurset alle de ansatte, men merket at tegn kun ble brukt av de som arbeidet nærmest barnet. Dermed nådde vi ikke målet om at alle barn skal bli møtt med forståelse av alle voksne og alle barn, forteller styrer i Solås barnehage, May Britt Nortveit.

Dermed gikk de systematisk til verks med opplæring av alle ansatte barn, samt involvering av foreldre. Det gikk litt tregt i begynnelsen, men etter hvert ble det helt naturlig å legge tegn til alt som ble sagt og gjort. Nå bruker tegn i alle sammenhenger, uavhengig om barnehagen har barn med spesielle behov eller ikke. Effekten er slående.

Småbarn formidler historier

– Vi har virkelig sett verdien for de yngste som ikke har språk enda. De forteller helt naturlig om sine behov, sier styreren og forteller om en opplevelse hun hadde ved matbordet for noen dager siden:

– Ei lita jente på ett og et halvt år som ikke snakker enda, fortalte at hun hadde lyst på skinke og ost på brødet. Det sto ikke på bordet, og jenta slo seg to ganger på låret for skinke og dro hånda over håndflaten for ost. Hun ble umiddelbart forstått og fikk pålegget hun hadde lyst på.

I barnehagen bruker de yngste mye tegn og formidler mange historier ved hjelp av tegn og lyder.

Artikkelen fortsetter under bildet.

Samarbeider med foreldre

– Det høres utrolig ut at det er mulig å føre en samtale med så små barn?

– Ja, det er helt fantastisk! Jeg ønsker at alle som jobber i barnehager skal se verdien av dette. Alle barnehager burde innføre tegn til tale på småbarnsavdelingen.

Og når barna kommer hjem og forventer at også foreldrene skal forstå dem, er det viktig at de er med på laget. Barnehagen har sørget for at foreldrene har fått et hefte med hverdagstegn og dette er også et tema på foreldremøter.

Tegnsetter sanger

– Når nye barn begynner i barnehagen, plukker de fort opp tegnene. I starten møter vi de yngste med enkle hverdagstegn, og etter hvert ser vi at ungene som er tidlig ute med tegn, også utvikler et godt ordforråd, sier styreren.

Også eventyrene er tegnsatt. Barn lærer best når de får bruke flere sanser. Nå personalet formidler eventyr – så får barna eventyret både visuelt og auditivt. Barna er mer fokuserte. I tillegg blir de mer delaktige for de tar selv i bruk håndtegn underveis. Nortveit sier at de voksne også er mer påkoblet når de bruker tegn.

– Du må ha blikkontakt og være tunet inn på barnet. De ansatte har blitt mer bevisst på egen kommunikasjon og bruk av ord. Vi voksne bruker alt for mange ord i samtale med barn. Nå gjør vi det enkelt og legger til tegn og mimikk. Det skaper en god relasjon med barnet.

Innfører tegn i møte med flerspråklige

– Fungerer dette like bra på flerspråklige barn som ikke kan norsk?

– Ja, det fungerer utrolig bra! Faktisk ønsker Gjesdal kommune på sikt å innføre tegn i møte med alle flerspråklige barn. Ved hjelp av enkle håndtegn kan barna vise sine behov før språket kommer på plass. De lærer dermed språket forttere. Det viktigste er at vi har verktøyer på plass så barn kan gjøre seg forstått, ikke hvilken metode vi bruker, sier barnehagestyreren.

Hun deler en liten anekdote fra en vanlig dag i barnehagen der en samtale kan foregå noenlunde slik:

De små sitter og spiser fra matboksen sin. En stund etter dette, bruker barnehagen servere frukt mens de synger en fast sang. En jente på 16 måneder som ikke har språk, gjør tegn fra fruktsangen (som selvfølgelig er tegnsatt). En ansatt skjønner med det samme at jenta vil ha frukt og bekrefter barnet. Jenta smiler med hele seg og frukten blir etter hvert servert.

Sprer det glade budskap

Dette er så suksessfullt at Solås barnehage drar rundt og kurser andre barnehager i området.

Følg barnehage.nopå Facebook og Twitter.

– Nå begynner dette å spre seg. Det er så bra at Statped har laget ressursiden og en veileder. Dette var noe vi savnet da vi begynte, og mye fant vi ut av selv, sier Nortveit, som sammen med de andre ansatte er for en pioner å regne.

Faktisk så er tegnene så innarbeidet, at de også tas i bruk utenfor barnehagen. Dog mer eller mindre ubevisst.

– Vi gjør oss i alle fall godt forstått i butikken og andre steder. Du blir litt miljøskadd, ler Nortveit.

Forstyrre ikke barna

Et annet frynsegode, er at det er lettere å gi be-

skjeder mellom de voksne uten å forstyrre barna.

– En ansatt kom til meg mens jeg satt med barna og fortalte med tegn at to menn sto utenfor og ventet på meg. Helt uten at leken og samspillet ble forstyrret, sier Nortveit.

Hun håper at alle barnehager der ute ser verdien i innføring av tegn for alle barn og voksne.

Om Statpeds barnehagepakke:

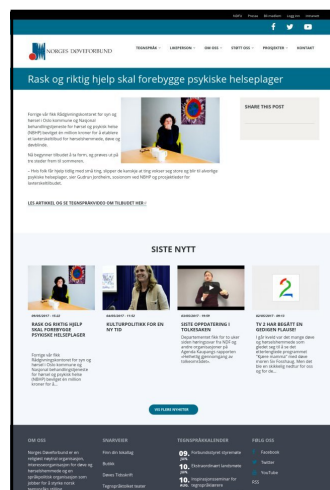
Kampanjens hovedkomponent er spillet «Tegn Myggen og knottene». Spillet gjør det enklere å ta i bruk tegn i barnehagen (og hjemme). Materialet består av en nettside og en spilleske med dyrelotto, svarteper, memory, en tallinje og to temaplakater – alle med tegn fra norsk tegnspråk. På nettsiden gis det tips om hvordan dere kan komme i gang med å bruke tegn i barnehagen. Her finnes også linker til nyttige læringsverktøy og andre digitale ressurser, for eksempel:

Kampanjen bygger på funn fra «Tegnspråkpi-loten» fra 2015. Her kan du lese om hørselshemmede Elida i Bø Barnehage, hvor hun rett og slett regnes som flerspråklig i stedet for funksjonshemmet.

Rask og riktig hjelp skal forebygge psykiske helseplager

Norges Døveforbund – Nyheter – 09. May 15:48

Forrige vår fikk Rådgivningskontoret for syn og hørsel i Oslo kommune og Nasjonal behandlingstjeneste for hørsel og psykisk helse (NBHP) bevilget én million kroner for å etablere et lavterskeltil-

bud for hørselshemmede, døve og døvblinde.

Nå begynner tilbudet å ta form, og prøves ut på tre steder frem til sommeren.

– Hvis folk får hjelp tidlig med små ting, slipper de kanskje at ting vokser seg store og blir til alvorlige psykiske helseplager, sier Gudrun Jordheim, sosionom ved NBHP og prosjektleder for lavterskeltilbudet.

– Innstillingen din kan forandre alt

Hørselshemmedes Landsforbund – Forsiden –09. May 00:00

By: Kristin M. Hauge

Prinsesse Märtha Louise vet hvordan det er å føle seg utenfor. Hennes egen historie har handlet mye om å våge å være litt annerledes.

– Å, så nydelig! Hva heter han?

Prinsesse Märtha Louise (45) stryker fingrene over den myke bamsen fra HLFs (Hørselshemmedes Landsforbund) kampanjefilm "Hvert øre teller". Kampanjen setter fokus på hvordan hørselshemmede barn og unge har det.

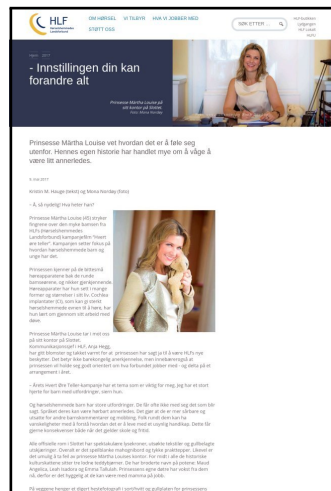
Prinsessen kjenner på de bittesmå høreapparatene bak de runde bamseørene, og nikker gjenkjennende. Høreapparater har hun sett i mange former og størrelser i sitt liv. Cochlea implantater (CI), som kan gi sterkt hørselshemmede evnen til å høre, har hun lært om gjennom sitt arbeid med døve.

Prinsesse Märtha Louise tar i mot oss på sitt kontor på Slottet. Kommunikasjonssjef i HLF, Anja Hegg, har gitt blomster og takket varmt for at prinsessen har sagt ja til å være HLFs nye beskytter. Det betyr ikke bare kongelig anerkjennelse, men innebærer også at prinsessen vil holde seg godt orientert om hva forbundet jobber med – og delta på et arrangement i året.

– Årets Hvert Øre Teller-kampanje har et tema som er viktig for meg. Jeg har et stort hjerte for barn med utfordringer, siern hun.

Og hørselshemmede barn har store utfordringer. De får ofte ikke med seg det som blir sagt. Språket deres kan være hørbart annerledes. Det gjør at de er mer sårbare og utsatte for andre barnskommentarer og mobbing. Folk rundt dem kan ha vanskeligheter med å forstå hvordan det er å leve med et usynlig handikap. Dette får gjerne konsekvenser både når det gjelder skole og fritid.

Alle offisielle rom i Slottet har spektakulære

lysekroner, utsøkte tekstiler og gullbelagte utskjæringer. Overalt er det speilblanke mahognibord og tykke prakttepper. Likevel er det umulig å ta feil av prinsesse Märtha Louises kontor. For midt i alle de historiske kulturskattene sitter tre lodne teddybjørner. De har broderte navn på potene: Maud Angelica, Leah Isadora og Emma Tallulah. Prinsessens egne døtre har vokst fra dem nå, derfor er det hyggelig at de kan være med mamma på jobb.

På veggene henger et digert hestefotografi i sort/hvitt og gullplaten for prinsessens formidling av norske eventyr. Her er også diverse innsatspriser for arbeid med funksjonshemmede. Utenfor vinduene mot Slottsplassen høres skrålende skoleklasser og nysgjerrige barnehagebarn som skal se gardistenes vaktskifte. Rett over Slottstaket og Parkveien sirkler et helikopter. I borggården kjører den ene diplomatbilen etter den andre inn nye ambassadører til lunsj hos Kongen.

– Det er ikke noe galt med hørselen min, men jeg kan også oppleve å føle meg hørselshemmet i store forsamlinger. Det er få som tenker på at man kan være hørselshemmet på enkelte frekvenser og at det kan være vanskelig å skille stemmer fra andre lyder, sier prinsesse Märtha Louise.

– Jeg har lært meg å lese ganske godt på leppene, men jeg forstår at det kan være en kjempeutfordring å være hørselshemmet i et samfunn med så mye støy.

Flere hun kjenner har hørselsutfordringer. En har øresus som aldri stopper.

– Da han var liten og ble bedt om å være rolig og lytte til stillheten, trodde han at det var fossefallet han hadde i ørene han skulle lytte til. Han har aldri opplevd stillhet. Nå finnes det heldigvis apper du kan laste ned på mobilen som distraherer og gir motlyd, som for eksempel fuglekvisper og bølgeskvulp. For du blir jo gal av det! Jeg har hørt ungdommer si etter konserter: "Wow, det pep i øret i én uke!" Det er virkelig ikke bra!

Verdens Helseorganisasjon (WHO) har slått alarm om at 1,1 milliard unge mennesker står i fare for å få hørselskader på grunn av uvetting omgang med lyd. Mens vi før røyket foran barna våre fordi vi ikke visste bedre, lar vi dem nå sitte i

timevis med høretelefoner med høy lyd rett i øret. Selv om vi burde vite bedre.

– Hva tenker prinsessen som trebarnsmor og tenåringsmamma om lyden vi omgir med oss daglig?

– Støy i samfunnet er en stor utfordring. Både barna og jeg er opptatt av å skru av og ta pauser fra mye lyd. Vi kjenner at vi blir slitne om det blir for mye. Å gi ungene rom til å lese en bok eller gå en tur har vært viktig for oss. Jeg forsøker å se etter når barna er slitne, og la dem få være alene. I stallen, der vi alle liker å være, er det ideelt.

For mange hørselshemmede er en bråkete skolehverdag vanskelig. Stolbein som skrapes mot gulvet, og åpne, store klasserom med mange elever, kan skape utmattelse og hodepine. Prinsessens egne barn går på Steinerskolen, der det ofte er fokus på stillhet og arbeid i mindre grupper. Selv om jentene ikke har problemer med hørselen, oppsøker de selv rolige rom hjemme, og er bevisste på lydnivået fra høretelefonene når de hører på musikk.

– På for eksempel Apple-produkter kan man selv sjekke om barna har lyden på grønt, gult eller rødt lydnivå. Derfor har vi som regel at vi aldri skal gå høyere enn gult. Det er viktig å snakke med barna om hvordan de risikerer å ødelegge hørselen sin, sier prinsessen.

Selv har hun i mange år følt seg mer mottagelig for sanseinntrykk enn andre.

Da hun for noen år siden forsto at hun var født ekstra sensitiv, fant hun forklaringen på hvorfor hun kan reagere sterkere enn andre på lys, lyd, lukt, støy og stress. Gjennom livet har hun ofte fått høre at hun er overfølsom og nærtagende. Prinsessen har hatt et stort behov for å trekke seg litt unna og ta pauser fra overveldende inntrykk. En av døtrene gjør det samme. Hun er blitt enig med venninnen sin på skolen at det er greit å leke sammen og deretter gå og være litt for seg selv.

– En timeout i skolegården gjør at de kan bearbeide inntrykk og nullstille seg. Å sitte alene litt kan være et sunnhetstrekk og betyr ikke nødvendigvis at noen ikke får være med i leken, mener prinsessen.

– Vi er alle forskjellige og trenger forskjellige ting. Men det er viktig at vi alle får føle at vi hører til fellesskapet selv om vi reagerer og oppfører oss ulikt. At noen er annerledes, betyr ikke at det er

noe galt med dem. Det er en viktig læring å se at alle har ulike kvaliteter.

Bli med tilbake til en dag da prinsesse Märtha Louise er seks år. Hun står nygredd og pyntet i stuen hjemme på Skaugum og skal ta i mot gjester. I ettårgave har hun fått et fond i sitt navn. Prinsesse Märtha Louises Fond er opprettet for å glede andre. Hvert år skal barn med funksjonshemning få penger til aktiviteter som gjør hverdagen litt morsommere. Prinsessen selv skal få være med på utdelingene og møte de som skal forvalte pengene. Derfor står det en døvblind mann hjemme i stuen hennes og snakker med de andre ved hjelp av hendene. Det er så fint å se, tenker den lille prinsessen. Dette mennesket kan kommunisere med andre mennesker helt uten språk og lyd, bare ved å åpne hendene. Han lar andre skrive tegn i hendene hans, og så skriver han tilbake i de andres håndflater.

Senere i livet skal prinsesse Märtha Louise bære med seg akkurat dette øyeblikket. Hun skal huske nøyaktig hvordan mannen så ut og hver minste detalj av hvordan han gjorde det med hendene. Kanskje var det akkurat da hennes engasjement for mennesker med funksjonshemninger ble tent.

– Det gjorde et uutslettelig uttrykk på meg. Der og da forsto jeg to ting. Det finnes flere måter å snakke sammen på enn jeg hadde vært klar over. Og vi har alle mulighet for å overvinne begrensningene våre. Mennesker med sansetap har ofte en sterk vilje til å trosse disse og utnytte hele sitt potensial, sier prinsesse Märtha Louise.

Hun glemmer heller aldri sitt første møte med en tandemsykkel som barn.

– Det var skjellsettende å oppdage hvordan spesielle hjelpemidler kunne åpne opp nye muligheter, inkludere mennesker og skape samarbeid mellom sterkere og svakere ledd. Selv om du ikke hadde god balanse eller var så sterk, kunne man bytte på å føre – og dra hverandre fremover.

Selv har prinsessen gått Ridderrennet som ledsager for blinde og svaksynte flere ganger. Der opplevde hun ofte se selv som den svakeste parten. Selv om hun kunne se godt, var det ikke en selvfølge at hun gikk fortest i langrennløypa.

– Å møte funksjonshemmede i rollen som prinsesse og beskytter for flere organisasjoner, har gitt meg enormt mye som menneske. Jeg ser hvordan

begrensede utgangspunkt kan bli til de mest berikende handlingsrom. Disse møtene har gitt meg inspirasjon til å se alle mulighetene i mitt eget liv, sier hun.

Blinde Erling Stordahl er en av dem som gjorde et sterkt inntrykk. Han var født med grønn stær, og fjernet det ene øyet da han var seks år, det andre da han var tretten år. Han sa selv at han var tolv år da han første gang bevisst lærte å se det dårlige synet sitt som noe positivt og givende. "Om jeg hadde tre ønsker, ville det å få synet tilbake ikke være ett av dem", skrev han i selvbiografien sin. "Jeg føler meg overbevist om at synstapet har gitt mitt liv en dypere mening og et større og rikere innhold enn det ellers ville fått."

– Jeg er utrolig fascinert av ikke-språklig kommunikasjon og hvor mangefasetterte vi mennesker er. Jeg har sett mange eksempler på hvordan tapet av én sans kan gjøre de andre sansene mye sterkere. Mange hørselshemmede blir for eksempel ekstremt flinke til å tolke kroppsspråk og oppfatte stemninger. Sansene våre er jo det vi mennesker "tar inn" og opplever verden med. Tas én sans fra oss, mister vi én "connection" med omverdenen, men vi kan likevel utvikle og styrke andre kvaliteter som ikke andre har.

Prinsessen ser samtidig hvor avgjørende det er at vi oppfører oss som gode, inkluderende mennesker i møte med andres utfordringer. Å ta seg tid, ha øyekontakt og ro er helt avgjørende når du skal sette deg inn i andres situasjon.

– Jeg gikk sammen med et hørselshemmet barn i barnehagen. Det var full åpenhet om hans utfordringer. Alle barna fikk lov til å se på høreapparatet hans. Jeg husker at vi syntes det var kjempespennende med en så kul dippedit! Det har jeg tenkt på mange ganger, at hvis barn får gode forklaringer, får teste ting og se hvordan det virker og hvorfor det skal brukes, så har de mye lettere for å forholde seg til annerledeshet.

Enkelte hørselshemmede barn og ungdommer sier at de føler på en sårbarhet og et utenforskap både sosialt og i skolehverdagen. De får ikke med seg hva læreren sier, eller de oppfatter ikke morsomheter i klassen – og føler seg dumme eller til bry fordi andre må ta spesielle hensyn til dem.

Prinsessen har selv snakket mye om hvordan det har vært et tema i eget liv at hun var "født feil". Hun opplevde skyldfølelse for mye. At hun

ikke var bra nok for prinsesserollen og at hun ikke hadde fortjent den statusen rollen ga. I tenårene var hun plutselig skyld i at andre opplevde økt belastning med pressen ved å være hennes venner eller hennes kjærester. Det var også vanskelig å forstå hvordan folk kunne dømme henne uten å vite hvem hun var, uten å ha møtt henne som menneske og blitt kjent med henne. Enten var folk veldig overstrømmende hyggelige mot henne. Eller de tok sterk avstand fra henne av samme grunn. Fordi hun var kongelig og dermed annerledes.

Som ekstra sensitiv følte hun at hun spilte håndball på en fotballbane. Hun snakket på en måte et annet språk, drev med et annet spill. Men da hun sluttet å tenke på seg selv som et offer og et menneske med begrensninger, fant hun styrken i seg selv.

– Hvilke råd og tanker kan prinsessen gi unge som sliter med følelsen av å være utenfor og annerledes i skolehverdagen og sosialt?

– Jeg kjenner godt igjen følelsen av å være en belastning for resten av klassen og det å utsette andre for noe de ikke har lyst til. Det er en kjempekjip følelse. Det jeg etter hvert har forstått, er at de rundt deg kan takle det! Det går superfint! Mitt eget liv og inspirasjonen jeg har fått fra alle jeg har møtt, er at man må se mulighetene og komme seg ut av offerrollen. Innstillingen din er det som forandrer alt. Forteller du ærlig om dine utfordringer til andre mennesker, og ikke orteller det for at folk skal synes synd på deg, møter du som regel bare forståelse.

Prinsessen er dypt engasjert i dette temaet.

– Å være hørselshemmet har jo ikke noe med den personen du er. Det er ikke det som definerer deg. Men hørselshemmingen gjør at du blir formet som person, ut fra erfaringene du får og ut fra hvordan andre reagerer på deg. Derfor er det så viktig å inkludere det i det som er deg. Slik er det. Dette må jeg ta hensyn til. Men sånn er jeg. Ta meg for den jeg er.

– Er det virkelig så enkelt for de som blir mobbet?

– Mobbing er et alvorlig problem, og det er utrolig hva man kan bli plaget for. Det meste kan være galt i øynene på en mobber. I skolen er det viktig med åpenhet, og en tydelig lærer. Læreren må ha kunnskap om hørselshemming, og kunne vise hvordan dette påvirker livet til den enkelte.

– Jeg opplevde i barnehagen og på skolen, at åpenhet rundt mobbing eller spesielle utfordringer gjorde at vi forsto så mye bedre. Det ble en stor endring i klassedynamikken og oppførselen vår etterpå.

– Jeg tror at hvis barn forsøker å skjule et hørselstap, kan følelsen av å kjenne seg utenfor bli større. Jo mer åpen og proaktiv du tør å være, og jo mer det informeres, jo bedre. Er læreren kreativ, kan medelever selv få kjenne på kroppen hvordan det vil være ikke å høre. Elevene kan gå med propper i ørene, og oppleve hvordan det er ikke å få med seg det som blir sagt verken faglig eller sosialt.

Læreren kan også la dem oppleve hvor mye mening som kan bli borte når noen snakker med ryggen til. Det kan også være en nyttig øvelse å la elevene oppleve hvordan støy kan forsterke seg til det uutholdelige i et høreapparat.

– Kan man lære seg selvtilitt?

– Jeg tror ikke det handler om å lære seg det.

Alle trenger først og fremst å bli trygge på hvem man er. Å godta premissene for hvem man er. Ak-

kurat slik jeg slet med rollene som prinsesse og meg som person. Jeg måtte jobbe med å bygge bro mellom rollene for å bli et helt menneske, slik er det viktig å bli venn med den rollen du har. Aksepterer du og godtar premissene du er født med, er det lettere å få en god selvfølelse. Min mormor sa alltid: Det kommer ikke an på hvordan du har det, men hvordan du tar det.

Den lille bamsen med høreapparatet har sittet midt mellom oss på mahognibordet gjennom hele samtalen. Den er ærbødig blitt tilbudt servering av en livrékledd lakei.

– Jeg tror veldig på å finne fristeder der du har det bra. Der du møter likesinnede, folk som har det som deg eller er som deg. Der det ikke handler om hvem som er kulest på skolen. Det kan være alt fra lesegrupper til klatring eller ridning. Noe du mestrer, som er gøy og utfordrende – der hørselshemmingen ikke er saken, men det du gjør. Jeg fant stallen som mitt fristed. Der spilte det ingen rolle hvem jeg var, hva jeg kunne eller hva jeg sa. Alt alle brydde seg om, var hestene. Vi kommuniserte helt uten ord, og det reddet meg.

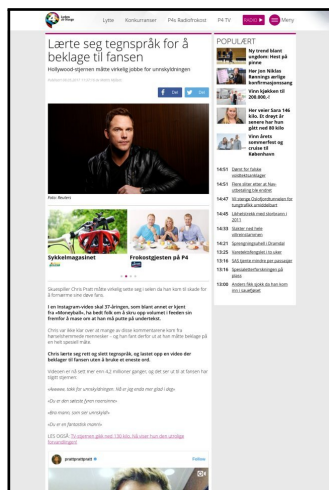
Lærte seg tegnspråk for å beklage til fansen

P4 – Underholdning – 08. May 15:11

By: Mattis Mjåset

Skuespiller Chris Pratt måtte virkelig sette seg i selen da han kom til skade for å fornærme sine døve fans.

I en Instagram-video skal 37-åringen, som blant annet er kjent fra «Moneyball», ha bedt folk om å skru opp volumet i feeden sin fremfor å mase om at han må putte på undertekst.

Chris var ikke klar over at mange av disse kommentarene kom fra hørselshemmede mennesker – og han fant derfor ut at han måtte beklage på en helt spesiell måte.

Chris lærte seg rett og slett tegnspråk, og lastet opp en video der beklager til fansen uten å bruke et eneste ord.

Videoen er nå sett mer enn 4,2 millioner ganger, og det ser ut til at fansen har tilgitt stjernen:

«Awwww, takk for unnskyldningen. Nå er jeg enda mer glad i deg»

«Du er den søteste fyren noensinne»

«Bra mann, som sier unnskyld!»

«Du er en fantastisk mann!»

Register

døvblinde, 8, 10–12, 14, 17, 19

døve, 2–4, 10–14, 17, 18, 21

døvekulturen, 2

døvespråk, 10

døvetolker, 13

hørselshemmede, 4, 5, 10, 12, 14, 15, 17–21

hørselshemmingen, 20, 21

SIGNO, 14

Signo, 13–15

Signo Dokken, 10

Stiftelsen Signo, 7

tegnspråk, 2, 3, 8, 10, 11, 13, 15–17, 21

tegnspråkbrukere, 13

tegnspråkdag, 10

Tegnspråkdagen, 10

tegnspråklæreren, 2

tegnspråkmiljø, 14

tegnspråkopplæring, 6

Tegnspråkpiloten, 17

tegnspråktolk, 9, 12

tegnspråktolke, 7, 8, 10